

Özel Yetenekliler Alanında Uluslararası Doktora Tezlerinin Analizi (2010-2020)

Sunay Bulgurcu^{1*}

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye
ORCID: S. Bulgurcu (0000-0002-2682-0643)

Özet

Bu çalışmada uluslararası alanyazında 2010-2020 (Ağustos) yılları arasında özel yetenekliler alanında tamamlanan doktora tezlerinin mevcut özelliklerinin ve genel eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dahil etme ölçütleri (a) İngilizce yazılmış olması (b) doktora tezi olması (c) tam metne erişilebilmesi (d) özel yetenekli bireylerin, ailelerinin ya da eğitimcilerin (yönetici, sınıf öğretmeni, branş öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, program koordinatörleri vb.) katılımcı olarak yer alması olarak belirlenmiştir. Dahil etme ölçütlerini karşılayan 112 doktora tezi üniversite, yıl, yöntem, desen, tema ve bulgular açısından içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Tezlerin yarısından fazlasında (%51,79) nitel, dörtte birinde nicel (%25,89) ve beşte birinden fazlasında karma (%22,32) yöntem kullanılmıştır. Nitel yöntemde durum çalışması ve fenomenoloji, nicel yöntemde tarama, karma yöntemde ise açıklayıcı sıralı desenin en çok tercih edildiği belirlenmiştir. Temaya göre dağılım incelendiğinde, sunulan eğitim hizmetinin %20,54 ile en fazla olduğu ve eğitimcilerle yürütülen çalışmanın %19,64 ile ikinci sırayı paylaştığı belirlenmiştir. Yetişkin ya da mezun özel yetenekli bireyler ile retrospektif ve/veya boylamsal çalışmalara daha az yer verildiği bulunmuştur. Bu çalışma, eğitim fakültesi lisans programlarına özel yetenekliler eğitimi ve çok kültürlülük derslerinin dahil edilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Özel yetenekliler alanında uluslararası tezlerin tematik ve metodolojik olarak incelendiği bu çalışmanın özgün ve güncel bulgularının ülkemiz alanyazınına yol gösterici olacağı ve yeni araştırma önerilerinin sunulmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: özel yetenekliler; doktora tezleri; içerik analizi

Analysis of International Dissertations in the Gifted and Talented Field (2010-2020)

Abstract

The purpose of current study is to examine existing features and general inclinations of dissertations which were conducted in the field of gifted and talented during 2010-2020 (August). Including criteria were (a) published in English (b) dissertations (c) eligible full text (d) participants should be gifted and talented individual, parent(s) or instructors (administrator, regular teacher, field teacher, gifted teacher, gifted programme coordinator etc.). Total of 112 dissertations meeting including criteria were analysed in terms of university, year, methodology, design; theme and findings. According to data, more than half of the dissertations (51,79%) is qualitative, one fourth (25,98%) is quantitative and more than one fifth (22,32%) is mixed. Case study and phenomenology are mostly preferred designs in qualitative methodology, survey in the quantitative methodology and explanatory sequential design in the mixed methodology. Dissertations related with educational services (20,54%) and with instructors (19,64%) are the first two in terms of themes. There are fewer dissertations with adult and graduate sample in longitudinal and/or retrospective studies. Current study indicated that gifted and talented education and multiculturalism courses should be included undergraduate programs within the faculty of education. This study will shed light on the national gifted and talented literature with its unique and recent findings.

Keywords: Gifted and talented, dissertations, content analysis

1. GİRİŞ

Üstün beyin gücü, beşerî sermaye olarak betimlenen özel yetenekli bireyler bir ülkenin geleceği açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu bireyler yaşitlarına göre sahip oldukları farklı özellikleri nedeniyle özellikle eğitim alanında pek çok araştırmanın konusu olmuştur.

Tarihsel süreçte, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) özel yetenekliler alanında program, kuram ve model geliştiren öncü ülkelerin başında gelmiştir. Özel yeteneklilere yönelik ilk program 1868 yılında Saint Louis devlet okullarında geliştirilmiştir ve 1901 yılında Massachusetts eyaletinde ilk kez özel yetenekliler okulu açılmıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 1957 yılında Sputnik uzay aracını fırlatması ise ABD'nin özel yetenekliler alanına yönelmesini sağlamıştır (National Association for Gifted Children [NAGC], 2016). Federal hükümete sunulmak üzere hazırlanan Marland Raporu (1972) hala en yaygın ve en çok kabul gören özel yetenek tanımlarından birini içermektedir. Adı geçen rapora

*Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
S. Bulgurcu, Email: sunaybulgurcu@gmail.com

Geliş Tarihi / Received Date: 27.03.2021
Kabul Tarihi / Accepted Date: 01.05.2021

Doi: 10.26701/uad.904187

göre özel yetenek; genel zihinsel yetenek, özel bir alanda akademik yetenek, yaratıcılık ya da üretken düşünme, liderlik, psikomotor yetenek, görsel ve performansa dayalı yetenek alanlarından birinde ya da birkaçında yüksek performans ve başarı gösterme olarak tanımlanmıştır. Özel yetenek gösteren öğrenciler kendi yeteneklerini geliştirebilmeleri ve topluma kazandırılmaları için standart okul programı tarafından sunulanların dışında, farklılaştırılmış eğitim programları ve/veya özel hizmetlere ihtiyaç duyan bireyler olarak ifade edilmiştir. Yirmi yıl sonra Ulusal Mükemmellik Raporu'nda (Ross, 1993) özel yeteneğin her kültürel ve sosyoekonomik grupta görülebileceği maddesi eklenmiştir.

Ülkemizde özel yeteneklilerle ilgili çalışmalar özellikle 21. yüzyıla beraber hareket kazanmıştır. Özel yeteneklilere yönelik özel eğitim programları ve bu alanda bilimsel yayınlar katlayarak artmıştır (Sak vd., 2015). Bu bağlamda, Schreglmann (2016) ülkemizde 2010-2015 yılları arasında üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan 46 yükseköğretim tezini içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Bilim ve Sanat Merkezi'ne (BİLSEM) devam eden ortaokul öğrencilerinin, BİLSEM eğitim programlarının ve yüksek lisans tezlerinin daha çok tercih edildiğini bulmuştur. Benzer şekilde, Kardeş, Akman & Yazıcı (2018) üstün yetenekliler alanında 1990-2016 yılları arasında tamamlanmış 128 lisansüstü tezi içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Tezlerin 2010 yılı itibariyle arttığı, daha çok nicel metodolojinin tercih edildiği öte taraftan program geliştirme ve tanılama testleri konularına yeterince yer verilmediği bulunmuştur. Kadioğlu Ateş & Mazi (2017) ise ulusal alanyazında 2010-2016 yılları arasında üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili yapılan 113 lisansüstü tezi doküman analizi yöntemiyle amaç ve konu açısından incelemiştir. Ayrıca, özel yetenekliler alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerin çok boyutlu (Özenç & Gül Özenç, 2013), matematik eğitimi (Nacar, 2017), dil becerileri (İnnalı, 2017), erken çocukluk dönemi (Koç & Saranlı, 2017), yöntem bilim (Bolat & Tekin, 2017), yaratıcılık (Bıçakçı & Baloğlu, 2018) ve tematik (Ayvacı & Bebek, 2019) açılardan incelendiği çalışmalar da mevcuttur.

Doktora tezleri, bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme ve bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama özellikleri taşıyan kapsamlı çalışmalar olarak tanımlanmıştır (Karadağ, 2009). Cohen, Manion & Morrison (2007) eğitim araştırmalarının belirli aralıklarla incelenmesinin ve genel araştırma eğilimlerinin belirlenmesinin program uygulayıcıları ve/veya araştırmacılara yol göstereceğini belirtmiştir. Ülkemizde özel yetenekliler alanında ulusal tezlerin incelendiği araştırmalar olmasına karşın uluslararası tezlerin hem tematik hem metodolojik olarak incelendiği çalışmalara ulaşılamamıştır. Bu çalışmanın alanyazında görülen bir araştırma boşluğunu dolduracağı ve yeni araştırma fikirleri sunacak öncü araştırmalardan biri olacağı düşünülmüştür. Bu çalışmada uluslararası alanyazında 2010-2020 yılları

arasında özel yetenekliler alanında tamamlanan doktora tezlerinin mevcut özelliklerinin ve genel eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın problemi "özel yetenekliler alanında tamamlanan doktora tezlerinin özellikleri nelerdir?" olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda özel yetenekliler alanında doktora tezlerinin ülkelere, yıllara, yöntem ve desene, temalara göre dağılımını belirlemek ve bulgularını tartışmak alt amaç olarak belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel veri toplama yönteminin ve nitel veri analiz tekniklerinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Metinlerin düzenlenmesi, sınıflandırılması, karşılaştırılması ve metinlerden sonuçlar elde edilmesini sağlayan bir araştırma tekniği (Cohen, Manion & Morrison, 2007) olan içerik analizi bu çalışmada tercih edilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada en güncel araştırmaların incelenmesi amacıyla 2010 yılı başlangıç olarak belirlenmiş ve Ağustos 2020 tarihine kadar olan alanyazın "gifted" ve "talented" anahtar sözcükleri birlikte kullanılarak taranmıştır. EbscoHost ve ProQuest veri tabanlarına Hacettepe Üniversitesi kütüphanesinin veri tabanı üzerinden erişilmiştir. Tarama sonrası ulaşılan lisansüstü tezler dahil etme ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Dahil etme ölçütleri (a) İngilizce yazılmış olması (b) doktora tezi olması (c) tam metne erişilebilmesi (d) özel yetenekli bireylerin, ailelerinin ya da eğitimcilerin (yönetici, genel sınıf öğretmeni, branş öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, program koordinatörleri vb.) katılımcı olarak araştırmalarda yer alması olarak belirlenmiştir. Her iki veri tabanından ulaşılan aynı doktora tezleri ayıklanmıştır. Sadece bir doktora tezi EbscoHost veri tabanından olmak üzere toplam 112 doktora tezine ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında analize dahil edilen doktora tezleri kaynakçada (*) ile gösterilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Dahil etme ölçütlerini karşılayan doktora tezleri pdf olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İkinci aşamada, araştırmacı tarafından ulaşılan her bir doktora tezine sıra numarası verilerek tezlere kolaylıkla ulaşılması ve özenle tasnif edilmesi sağlanmıştır. Her bir tez (a) ülke (b) yazar ve yıl (c) üniversite gibi künye bilgileri (a) araştırma yöntemi (b) araştırma deseni (c) katılımcı grubu (d) veri toplama yöntemi gibi yönetsel özellikler ve (a) tema (b) bulgular açısından araştırmacı tarafından Microsoft Excel programı kullanılarak kodlanmıştır. Bu süreçte, ikinci bir Microsoft Word sayfası açılmış ve her bir çalışmanın özet bilgileri sistematik olarak düzenlenmiştir. Araştırma verileri Nisan- Ağustos 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin kodlanması aşamasından sonra araştırmaların künye bilgilerinin ve yöntemsel özelliklerinin kaç kez tekrarladığı hesaplanmış, frekans ve yüzde tabloları hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan sistematik özet bilgileri içerik analizi tekniklerinden biri olan kategorisel içerik analiz tekniği (Cohen, Manion & Morrison, 2007) kullanılarak benzerlik ve farklılık gösteren bulgular sınıflandırılmış ve birbiriyle ilişkili olanlar bir araya getirilmesiyle temalar oluşturulmuştur. Sonuç olarak dokuz temaya ulaşılmıştır. Özel yetenekliler alanında bir öğretim üyesi oluşturulan temaların bazılarının kendi içinde de alt temalara bölünmesi önerisinde bulunmuştur. Bunun üzerine sunulan eğitim hizmeti, eğitimcilerle yürütülen çalışma ve demografik özellikler temaları kendi içinde sırasıyla dört, üç ve üç alt temaya ayrılmıştır. Son şekli verilen temalar dokuz başlık altında düzenlenmiş ve ardından frekans ve yüzde tabloları hazırlanmıştır. Son aşamada da çalışmalar eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirliliğin sağlanmasında araştırmacının rolü oldukça belirleyicidir. Araştırmacı temaları ilgili alanyazın bağlamında değerlendirmiştir. Verilerin toplanmasında, analizinde ve yazımında verileri olduğu gibi sunmuştur. Araştırmanın saydamlığının sağlanması ve olası bir teyide yönelik olarak veriler özenli bir şekilde düzenlenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Çalışmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla özel yetenekliler eğitimi alanında bir öğretim üyesinin uzman görüşüne başvurulmuş ve kodlama güvenirliliği uyum yüzdesi (Miles ve Huberman, 1994) aracılığıyla hesaplanmıştır. Aynı kodlamanın yapıldığı durumların, mevcut tüm durumlara (üzerinde uzlaşmaya varılan ve varılmayan kodlama durumları) oranı ile hesaplanan uyum yüzdesi 0.93 bulunmuştur. Oluşturulan temalarda uzlaşmaya varılınca değin tartışılmıştır.

3. BULGULAR

Analiz sonrası elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara bu başlık altında yer verilmiştir. İncelenen tezlerin yıllara, yöntem, desen ve temalara göre dağılımı Tablo 1, 2 ve 3'te gösterilmiştir.

3.1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

İncelen tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde, en fazla çalışmanın 2010 (%18,75) yılında yürütüldüğü, bunu sırasıyla 2011 yılının (%11,61) ve 2013 ve 2017 (%10,71) yıllarının takip ettiği belirlenmiştir. En az çalışmanın ise 2014 (%3,57) yılında yürütüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca, 112 doktora tezinin tümünün ABD üniversitelerinde yürütüldüğü belirlenmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Toplam	
	N	%
2010	21	18,75
2011	13	11,61
2012	10	8,93
2013	12	10,71
2014	3	2,68
2015	4	3,57
2016	7	6,25
2017	12	10,71
2018	11	9,82
2019	9	8,04
2020	10	8,93
Toplam	112	100,00

3.2. Tezlerin Araştırma Yöntem ve Desenlerine Göre Dağılımı

İncelen tezlerin araştırma yöntem ve desenlerine göre dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Tezlerin Araştırma Yöntem ve Desenlerine Göre Dağılımı

Araştırma Desenleri		N	(%)
Karma	Açıklayıcı Sıralı	15	13,39
	Paralel	9	8,04
	Keşfedici Sıralı	1	0,89
Nitel	Tarama	7	6,25
	Karşılaştırma	5	4,46
	Korelasyon	5	4,46
	Zayıf Deneysel	4	3,57
	Deneysel	4	3,57
	Yarı Deneysel	3	2,68
	İlişkisel Tarama	1	0,89
	Durum Çalışması	30	26,79
Nitel	Fenomenoloji	17	15,18
	Doküman Analizi	4	3,57
	Gömülü Teori	2	1,79
	Tarihsel Araştırma	2	1,79
	Eylem Araştırması	1	0,89
	Anlatı Araştırması	1	0,89
	Etnografya	1	0,89
	Toplam	112	100

Tablo 2 incelendiğinde, 58'inin (%51,79) nitel yöntem, 29'unun (%25,89) nicel yöntem ve 25'inin (%22,32) karma yöntem kullanılarak yürütüldüğü saptanmıştır. Araştırma deseni açısından en fazla nitel durum çalışması kullanılmıştır (%26,79), bunu sırasıyla fenomenoloji (%15,18) ve açıklayıcı sıralı (%13,39) desen takip etmiştir. Nicel yöntem desenlerinden ise en çok tarama (%6,25) kullanılmıştır.

3.3. Tezlerin Temalara Göre Dağılımı

İncelen tezlerin temalara göre dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur. Ardından, ülkemiz alanyazınına katkısı sağlaması amacıyla yüzde sıralamasına göre özet bilgileri paylaşılmıştır.

Tablo 3. Tezlerin Temalara Göre Dağılımı

Tema	Toplam	
	N	%
Sunulan Eğitim Hizmeti	23	20,54
Eğitimsizlerle Yürütülen Çalışma	22	19,64
Beceri ve Özellikler	17	15,18
Demografik Özellikler	15	13,40
Birey/Aile ile Yürütülen Çalışma	10	8,93
Yönlendirme/Tanımlama	10	8,93
İki Kere Farklılık	6	5,35
Tanımlı Olan/Olmayan Karşılaştırma	5	4,46
Tarihsel Süreç	4	3,57
Toplam	112	100,00

Tablo 3 incelendiğinde, en fazla çalışılan konunun sunulan eğitim hizmeti olduğu (%20,54), bunu eğitimcilerle yürütülen çalışmaların (%19,64) takip ettiği bulunmuştur. Öte taraftan en az çalışılan konunun tarihsel süreç olduğu (%3,57) olduğu bulunmuştur.

3.3.1. Özel yetenekli bireylere sunulan eğitim hizmetleri

3.3.1.1. Mezun görüşleri

Alston (2011) 1978-1996 yılları arasında azınlık özel yetenekli öğrenciler proje okulu Satellite East Ortaokulu mezunlarıyla retrospektif çalışma yürütmüştür. Aldıkları eğitimin ve beklentisi yüksek öğretmenlerin mezunların hayatlarını olumlu etkilediği, okula minnet duydukları belirlenmiştir. Sandmeyer (2014) kırsal bölge okulu özel yetenekliler programına dair öğretmenler ve mezunlarla görüşme yapmıştır. İki grup okul ikliminin ve desteğin önemini vurgulamıştır. Öğretmenler matematik öğretimi için teknolojinin önemli olduğunu belirtirken öğrenciler tahta ve kalemin yeterli olduğunu belirtmiştir. Steelreed (2019) Uluslararası Bakalorya mezunu öğrenciler ve öğretmenleriyle retrospektif çalışma yürütmüştür. Öğretmenler programın mesleki gelişimlerine katkı sağladığını, mezunlar zorlayıcı müfredatın stres yaratmasına karşın üniversitede kolaylık sağladığını belirtmiştir. İki grup sınıf ikliminin önemini vurgulamıştır.

3.3.1.2. Eğitim yöntemleri

McCulloch (2010) ilkökula devam eden özel yetenekli öğrencilerin velileri ve eğitimcileriyle sunulan eğitimi araştırmıştır. Yöneticiler ve sınıf öğretmenleri heterojen gruplamayı; veliler ve özel yetenekliler öğretmenleri homojen gruplamayı tercih etmiştir. Veli dışındaki üç grup özel yetenek etiketinin sosyal elitliğe yol açtığını belirtmiştir. Drakeford (2010) Howard Gardner Okulu'nu özel yetenekli öğrenciler için tam zamanlı alternatif bir lise modeli olarak detaylı bir şekilde betimlemiştir. Webber (2010) kaynak odada zenginleştirme uygulamalarına dair retrospektif çalışma yürütmüştür. Zenginleştirme için gerekli ve yararlı olduğu konusunda fikir birliği olduğu ve öğrencilerin kaçırdıkları dersleri telafi etmeye gereksinim duymadıkları belirlenmiştir. Tow (2011) matematik zenginleştirme pilot programının öğrencilerin matematiğe karşı tutumlarına ve kazanımlarına etkisini araştırmıştır. Öğrencilerin çok aşamalı sorularda matematik becerilerinin arttığı, kazanım puanlarındaki

artışın anlamlı olduğu bulunmuş ancak bölge ve eyalet puanlarının artmadığı belirlenmiştir.

Leigh Bourgeois (2012) müfredatta farklılaştırma uygulamalarına dair koordinatörlerle çalışma yürütmüştür. Katılımcılar küme gruplama ve zenginleştirme uygulandığını ve dil sorunları nedeniyle öğrencilerin yeterli olmadığını belirtmiştir, farklılaştırmanın çok az uygulandığı gözlenmiştir. Murray (2012) üç farklı homojen gruplama uygulanan öğrencilerin 4. sınıf matematik ve okuma puanlarını karşılaştırmıştır. Matematik puanları arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın okuma puanları arasında sınıfların ikiye bölündüğü uygulama aleyhine anlamlı bir fark olduğunu bulunmuştur. Khalaj-Le Corre (2013) hızlandırma ve zenginleştirme uygulanan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin test puanları karşılaştırmış ve yöntemler arası puan farkının anlamlı olmadığını saptamıştır. Habersham (2014) azınlıkların gittiği okullardaki müfredatın ulusal standartlara uygunluğunu araştırmıştır. Öğrencilerinin ihtiyaçlarına yönelik farklılaştırılmış müfredatın olmadığı, uygulamalar ve değerlendirme öğrencilere göre belirlendiğini bulunmuştur.

Moats (2017) üç farklı gruplama yöntemine dair görüşme yapmıştır. Okulun yapısı, öğrenci ve öğretmen sayısı, öğretmen kalitesinin gruplamada belirleyici olduğu saptanmıştır. Stewart (2018) Massachusets'te özel yetenekliler programı uygulayan 16 bölgeyi araştırmıştır. Hızlandırma uygulanmadığı okullarda tüm öğrenciler için her alanda "mükemmellik" anlayışı ve gelişimi benimseyen deneyimli öğretmenlerin yer aldığı bulunmuştur.

3.3.1.3. Model-program

Swicord (2010) ortaokula devam eden ve Renzulli Öğrenme Sistemi kullanıcısı öğrencilerle araştırma yürütmüştür. Öğrencilerin etkinliklerden memnun olduğu ve programı mükemmel bir öğrenme aracı olarak gördüğü belirlenmiştir. Sosyal olmayı istemeleri nedeniyle çevrimiçi eğitimi yüz yüze eğitime tercih etmedikleri bulunmuştur. Benzer şekilde, Fanning (2011) Renzulli Öğrenme Sistemi kullanıcısı öğretmen ve öğrencilerle çalışma yürütmüştür. Program kullanım süresinin öğretmenlerin amacını ve beklentisini etkilediği bulunmuştur. Öğrenciler programdaki etkinliklerden zevk aldıklarını belirtmelerine karşın bu durumun kullanım sürelerine yansımadağı sonucuna ulaşılmıştır.

Seedorf (2011) özel eğitim gereksinimli öğrencilere yönelik geliştirilen Müdahaleye Yanıt modelinin uygulanmasına dair öğretmen ve idarecilerle görüşme yapmıştır. Tamamlayıcı ve bütüncül bir model olmasına karşın sadece müfredat için kullanıldığı, öğretmenlerin karmaşık olduğuna ve iş yükünü artıracığına inandıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde, Nichols (2012) Müdahaleye Yanıt modeli uygulamalarına dair tüm kademe öğretmenleriyle araştırma yapmıştır. Öğretmenlerin zaman sorunu yaşaması, modelin iş yükü getirdiğine ve özel yeteneklilere yönelik olmadığına inanmaları nedeniyle

kullanmayı tercih etmedikleri bulunmuştur.

Christo (2019) 2014 yılından beri ortaokullarda özel yetenekliler için kullanılan Excel ve Impact programlarının standartlara uygunluğunu araştırmış ve geliştirilmesi gerektiğini saptamıştır. Bright (2020) Reading Plus program kullanıcıları özel yetenekli öğrencilerle görüşme yapmıştır. Öğrencilerin çevrimiçi materyallerin değiştirileceğine inandığı ve teknolojiye güvenmediği bulunmuştur. Yansız olacağını düşündükleri için öğretmenleri yerine program tarafından değerlendirilmek istedikleri belirlenmiştir. Humber (2020) Evrensel Öğrenme Tasarımı (EÖT) kullanıcılarıyla yürüttüğü çalışmada öğretmenlerin EÖT'nin ilkeleri ve uygulamalarına olumlu bir bakış açısına sahip olmalarına rağmen yöneticilerin nötr veya olumsuz tutumları, materyal ve teknolojiye erişimde sıkıntılar ve diğer yükümlülükler nedeniyle öğretmenlerin tasarıma karşı nötr olduğu sonucuna ulaşılmış ve araştırmanın sonuçsuz olduğu belirtilmiştir.

3.3.1.4. Uygulama

Riska (2010) akıllı tahta kullanımının 4. sınıf öğrencilerin matematik kazanımına etkisini araştırmıştır. Akıllı tahta kullanan ve kullanmayan öğrencilerin yıl sonu matematik kazanım puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Koehler (2013) Bilişsel Çıracılık yönteminin etkisini öğrencilerin tarihsel denemelerini karşılaştırarak araştırmıştır. Yöntemi kullanan öğrencilerin denemelerinde tarihsel analiz, yorum ve tartışma öğeleri anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Buescher (2013) ortaokula devam eden ve çevrimiçi dersler alan öğrenci, velileri ve okul yöneticileriyle görüşme yapmıştır. Üç grup öğretmene yakın olmamanın ve arkadaş eksikliğinin olumsuzluğunu belirtmiştir. Veliler okuldaki eğitimin yetersizliği sonucu çocuklarının çevrimiçi derslere katıldığını, öğrenciler ise okulda yaşadıkları sorunlara rağmen yüz yüze eğitimi tercih edeceklerini belirtmiştir.

3.3.2. Özel yetenekli bireylerin eğitimcileriyle yürütülen çalışmalar

3.3.2.1. Eğitimcilerin tutum ve görüşleri

Thomerson (2010) özel yetenekliler programında görev alan bir öğretmenle mevcut uygulamalara dair görüşme yapmıştır. Öğrencilerinin düşünen ve yaratıcı çözümler üreten kişiler olmasını istediğini belirtmiştir. Her alanda üstün olmaları ve yapılandırılmamış ortamlarda eğitim almaları gerektiği "mitlerine" inanmadığı bulunmuştur. Jeong (2010) erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli öğrencilerin karakteristik özellikleri ve bu öğrencilerle ilgili öğretmen algılarını araştırmıştır. Öğretmenlerin sahip olduğu eksik/yanlış bilgilerin eğitim düzeyleri, bu alanda eğitim alma ve birinci elden deneyimlemeyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayebo (2010) matematikte özel yetenekli olma ve genel eğitim sınıflarında farklılaştırma uygulamalarına dair ulusal araştırma yürütmüştür. Matematikte özel yetenekli öğrencilerin problem çözücü, bağımsız öğrenci ve yüksek düzey düşünür olarak beklendiği ve öğretmenlerin özel yetenekli azınlık öğ-

rencileriyle çok az deneyime sahip olduğu bulunmuştur. Tam zamanlı yardımcı eksikliği, planlama için zaman sorunu ve öğrenci çeşitliliği nedeniyle farklılaştırma uygulamanın zorluğu dile getirilmiştir.

O'Neil (2011) özel yetenekliler öğretmenlerinin mesleki gelişim istekleri ile cinsiyet, branş, hizmet yılı gibi demografik değişkenler arasında ilişki bulmamıştır. Yaratıcılık ve eleştirel düşünmeyi destekleyecek etkinlikler ve gruplama türlerine ilişkin mesleki gelişime gereksinim belirlenmiştir. Al-Wadi (2011) öğretmenlerin Çoklu Zekâ Kuramını ne düzeyde benimsedikleri ve uyguladıklarını araştırmıştır. Öğretmenler kuramın uygulanabilir, tanıdık, yeterli olduğunu, en çok sözel ve en az doğa zekâsı ile etkinlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Burnette (2013) azınlık ve özel yetenek temalı film terapi yöntemiyle azınlık öğrencileri yönlendiren çoğunluğu Beyaz Amerikalı öğretmenlerin düşüncelerinin değiştiğini bulmuştur. Adams-Green (2016) öğretmenlerin liderlik algıları ile öğrencilerin özel yetenekli ve kız olması arasında pozitif, Afro-Amerikan olması ile negatif bir ilişki bulunmuştur. Fisher (2016) görsel sanatlarda özel yetenekli lise öğrencilerinin öğretmenleriyle ulusal bir araştırma yürütmüştür. Öğretmenlerin özel yeteneklilere yönelik eğitimlerinin yetersiz olmasına karşın kendilerini bilgili ve deneyimli gördükleri belirlenmiştir.

Ohashi (2018) özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına dair öğretmenlerle görüşme yapmıştır. Öğretmenler özel yetenekli öğrencilerin sınıf iklimine ve kendi gelişimlerine katkı sağladığını, sınıf içi farklılaştırma ve okul dışı zenginleştirme ile eğitim ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiştir. Benzer bir çalışmada Phelan (2018) sosyal duygusal ihtiyaçlara yönelik görüşme yapmıştır. Öğrencilerin kendi karakter ve kimliklerini belirleme çabalarının desteklenmesi, zaman ayırmanın ve partnerlik oluşturmalarının önemi belirtilmiştir. Shea (2019) özel yetenekli gençlerin öğrenme deneyimleri ve müfredata dair öğretmenlerle görüşme yapmıştır. Konunun zorlayıcı ve gerçek yaşamla ilgili olması, öğrencinin konularda seçim yapabilmesi ve iş birlikçi öğrenmenin önemi vurgulanmış ancak farklılaştırmanın uygulanmadığı gözlenmiştir.

3.3.2.2. Teknoloji kullanımı

Urquhart (2010) LOGgED ON projesine katılan özel yetenekliler öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Çevrimiçi eğitimi tamamlayan ve tamamlamayan öğretmenlerin benzer okul dışı görev ve sorumluluklarına rağmen tamamlayanların içsel olarak da motive oldukları ve eğitimcilerle daha esnek ve sağlıklı iletişim kurdukları belirlenmiştir. Mcguire (2012) öğretmenlerin müfredat, pedagoji ve teknoloji bilgi ve kullanımlarını araştırmıştır. Öğretmenler kendilerini pedagoji ve içerik açısından bilgili, teknoloji konusunda daha az bilgili değerlendirmiştir. Farklılaştırılmış müfredatta bilgisayar, internet, kamera, akıllı tahta, powerpoint kullandıkları bulunmuştur. Calvert (2012) özel yetenekliler program koordinatörleri ile teknoloji kullanımına ilişkin çalışma yü-

rütmüştür. Teknolojiyi daha çok kullananların iş birliği ve mesleki paylaşım amacıyla da kullandığı, az kullananların ise güvenli ve yeterli kullanım için eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Zimlich (2012) öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin teknoloji kullanımlarına etkisine dair görüşme yapmıştır. Öğretmenlerin genel öğretim felsefelerinin ve teknolojiye karşı tutumlarının öğrencilerin teknoloji kullanımlarını etkilediği ve sınıf içinde farklılaştırma uygulamadıkları bulunmuştur. Culella (2017) özel yeteneklilerin devam ettiği homojen liselerde çalışan öğretmenlerin derslerde teknoloji kullanımına ilişkin algıları ile fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (FeTeMM) öğretmeni olma/olmama arasındaki ilişkiyi incelemiştir. FeTeMM öğretmeni olmama ile pozitif bir ilişki bulunmuştur. Mintz (2017) öğrencilerin İngiliz Dili ve Edebiyatı öğretmenleriyle çevrimiçi öğretim uygulamalarına dair araştırma yürütmüştür. Öğretmenlerin müfredat ve pedagojik eksiklerinin var olduğu ve bunların iş birliği ve paylaşım, güvenlik ve zaman unsurları dikkate alınarak giderilmesi gerektiği bulunmuştur.

3.3.2.3. Eğitim yöntemleri

Bliven Noll (2012) normal lise yerine alternatif liseye devam eden öğrencilerin öğretmenleri ve yöneticileriyle çalışma yürütmüştür. Eğitimcilerin öğrencileri özel yetenekli olarak değerlendirmedikleri ve özel yetenekli öğrencilerin alternatif liseye gitmemesi gerektiğine inandıkları saptanmıştır. Kinsey (2017) İngilizce dersi için homojen ve heterojen gruplamanın yapıldığı sınıflarda bir öğretmenin öğretimsel uygulamalarını incelemiştir. Öğretmenin sadece geleneksel yöntemleri kullandığı, uygulamalarının zorlayıcı ve sorgulayıcı olmadığı ve öğrencilerinden yüksek beklentisinin olmadığı bulunmuştur.

Friesenhahn (2019) Latinlerin ağırlıklı olduğu okul bölgesinde çalışan öğretmenlerle özel yetenekliler programına dair görüşme yapmıştır. Öğretmenler zenginleştirme uyguladıklarını, planlama ve uygulamada zaman sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Jones Roberson (2020) özel yetenekli öğrencilerin ileri yerleştirme programlarına katılımlarına dair yöneticiler ve koordinatörlerle görüşme yapmıştır. Aday gösterme ve tanılamada tek ölçütün yeterli olmadığı, veli katılımının ve hesap verebilirlik ile mesleki yükümlülükler dengesinin önemli olduğu bulunmuştur. Fonder (2020) hızlandırma uygulamalarına dair öğretmenler ve yöneticilerle görüşme yapmıştır. Öğrenci seçiminde çoklu değerlendirme yönteminin kullanılması ve programın zenginleştirme de içermesi gerektiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin merak uyandırıcı etkinlikler planlanmak için zaman ve gelişim ihtiyacı saptanmıştır.

Özel yetenekli bireylerin eğitimcileriyle yürütülen tezlerde öğrencilerin ihtiyaçlarının farkında olunmasına karşın farklılaştırmanın çok uygulanmadığı bulunmuştur. Öğrencilerden yüksek beklentinin önemi, mesleki gelişim ihtiyacı ve zaman sorunu ön plana çıkmıştır.

3.3.3. Özel yetenekli bireylerin özellikleri ve becerileri
Young (2010) özel yeteneklilere yönelik yaz okuluna devam eden 30 ortaokul ve lise öğrencisiyle problem çözme üst bilişine yönelik araştırma yapmıştır. Üst bilişi daha fazla kullanan grubun yaz okulu matematik ortalamasında orta düzeyde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gresham (2010) FeTeMM onur programına devam eden öğrencilerin kariyer isteklerini Holland'ın Tipoloji kuramı çerçevesinde incelemiştir. Öğrencilerin araştırmacı kişilik özelliğe sahip olduğu ve bu özellik açısından cinsiyetler arası anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Coxon (2011) fen ve teknoloji yarışmaları düzenleyen FIRST'e başvuran, özel yetenekli öğrencilerin aldığı beş günlük eğitimin soyut düşünme, mekanik ve uzamsal becerilerine etkisini ön test- son test kontrol gruplu modelle araştırmıştır. Kızların soyut düşünme becerisi puanlarında artış olmasına karşın genel kazanım puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Örneklem hatası yapıldığı veya toplumsal cinsiyet rollerin bulgularında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dial (2011) matematik dersinde üstün başarı ve beklenmedik akademik başarısızlık gösteren üç öğrenci ve beş öğretmenle görüşme yapmıştır. Öğrenciler başarısızlık nedenini uygulanan öğretimin zorlayıcı olmaması; öğretmenler ise öğrencilerin yeterince çabalamaması olarak belirtmiştir. Akademik başarısızlığı araştıran diğer bir çalışmada Gottlieb (2020) öğretmenlerle görüşme yapmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin daha fazla ve daha zorlayıcı ödevlerle "cezalandırılmaması gerektiği" ve motivasyonun önemi vurgulanmıştır. Özel yetenekliler programına devam eden öğrencilerin bir kez tanılanmasının ve tekrar değerlendirilmemesinin akademik başarısızlığa yol açtığı belirtilmiştir.

Savino (2012) bir devlet üniversitesinin yaz okuluna başvuran özel yetenekli adayların mektuplarını doküman analiziyle incelemiştir. Adayların ilgilerine karşı yüksek motivasyona sahip oldukları, farklı yetenek ve beceri alanlarından, çoklu potansiyellerinden, sıkça bahsettikleri öte taraftan beklentiler sonucu stres yaşadıkları belirlenmiştir. Miyares (2012) on haftalık River City MUVE yazılım programının fen alanında özel yetenekli öğrencilerin içsel motivasyonlarına ve akademik kazanımlarına etkisini araştırmıştır. İçsel motivasyon artışı fen alt testinde oldukça anlamlı, genel toplamda anlamlı bulunmuş olmasına karşın akademik kazanım açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Coon (2013) Hizmet (Ederek) Öğrenme programının özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin liderlik becerilerine etkisini araştırmış ve öğrencilerin sorumluluk duyguları ve liderlik becerilerinin anlamlı derece arttığı belirlenmiştir. Kregel (2015) on lise öğrencisiyle özel yetenekli tanısına sahip olmak ve ihtiyaçlarına dair görüşme yapmıştır. Öğrenciler zor dersler almaları ve çok çalışmaları gerektiği yönünde yoğun baskı hissettiklerini, mükemmeliyetçilik ve rekabet nedeniyle stres yaşadıklarını belirtmiştir. Normal arkadaşlara da sahip olmak istemeleri ve rekabetin daha fazla

artmasını istememeleri nedeniyle homojen gruplamayı tercih etmedikleri belirlenmiştir.

McGirt (2017) okuduğunu anlama strateji öğretiminin özel yetenekli öğrencilerin akademik öz yeterliğe etkisini araştırmıştır. Strateji öğretiminin akademik öz yeterliği ve sene sonu okuma puanını artırdığı bulunmuştur. Regan (2017) müfredatı dair yaptığı görüşmeler sonucu öğrencilerin zorlanmak ve anlaşılacak istediklerini, eleştirel düşünme becerisi kazanmaları ve gerçek dünyaya hazırlanmaları gerektiğini belirtmiştir. Mevcut müfredatın öğrencilerin ihtiyacına yönelik olmadığı ve öğretmenlerin beklenti düzeylerini artırmaları gerektiği bulunmuştur. Willerson (2017) teatral özel yetenekli dört yetişkinin sanatsal karar verme becerilerini araştırmıştır. Katılımcıların eğitim alanları farklı olmasına rağmen estetik ve meta perspektif yeteneklerinin olduğu, hayal kurarak ve deneyimleyerek karakter oluşturdukları belirlenmiştir. Benzer şekilde, Slaughter-Thierry (2017) görsel sanatlarda özel yetenekli 10 profesyonel kariyer gelişimlerine dair görüşme yapmıştır. Beklentisi yüksek ve destekleyici öğretmenlerin, aile desteğinin ve sosyal çevrenin önemi belirtilmiştir. Katsaros-Molzahn (2018) sanat eğitiminin özel yeteneklilerin akademik gelişimine ve azmine katkısına ilişkin görüşme yapmıştır. Sanat eğitiminin tüm çocuklara katkı sağladığı vurgulanmıştır. Yetenek gelişimi için erken çocukluk yıllarının önemi ve özel yetenekliler programında temsil edilemeyen grupların sanat eğitimiyle desteklenmesi gerektiği bulunmuştur.

Case (2019) teşhis konulmamış ancak aileleri ve öğretmenleri tarafından yüksek kaygı düzeyi nedeniyle okul danışmanına yönlendirilen özel yetenekli öğrencilere uygulanan Bilişsel Davranışçı Terapi müdahale programının etkisini araştırmıştır. Program sonunda öğrencilerin kaygı düzeylerinin azaldığı bulunmuştur. Mallatt-Grow (2019) özel yeteneklilerin özgün karakteristik özellikleri, zorlayıcı durumları ve duygusal ihtiyaçlarını incelemiştir. Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) tekniğinin ödev içermemesi, travmanın detaylı tarif edilmemesi, maruz bırakmanın olmaması veya düşüncelere meydan okunmaması nedeniyle travma tedavisinde oldukça etkili olduğu ve özel yeteneklilerde kullanılacağı sonucuna ulaşmıştır. Olton-Weber (2020) altı haftalık Bilinçli Farkındalık müdahale programının mükemmeliyetçilik üzerine etkisini araştırmıştır. Ortaokul öğrencilerinin Kendine Yönelik ve Sosyal Kaynaklı Mükemmeliyetçilik son test ve tekrar puanları anlamlı olarak düşük, Bilinçli Farkındalık puanları ise anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Özel yetenekli bireylerin özellikleri ve becerilerine ilişkin tezlerde alanyazına paralel şekilde öğrencilerin farklılaştırılmış ve zorlayıcı öğretime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Mevcut müfredat uygulamalarının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamadığı, öğrenci ve öğretmenler arası görüş farklılığı belirlenmiştir. Beklentisi yüksek öğ-

retmenlerin öğrenci başarısında önemi vurgulanmıştır.

3.3.4. Demografik özellikler

3.3.4.1. Irk/Etnik köken

Suggs (2010) özel yetenekliler programına devam eden ve üniversiteden ders alan 11 Afro-Amerikan lise öğrencisi ve program yürütücüleri ile görüşme yapmıştır. Beyaz öğrencilerin ilkokuldan beri özel yetenekliler programına devam etmelerine rağmen Afro-Amerikan öğrencilerin 8. sınıfta bu programa dahil oldukları ve çok azının programda yer aldığı bulunmuştur. Nisly (2010) yedi Afro-Amerikan özel yetenekliler programı öğrencisi ile tanılı olmak, akran baskısı, ilgi ve istekleri üzerine görüşme yapmıştır. Erkeklerin aksine tanılı olmanın kızlarda olumsuz duygulara yol açtığı belirlenmiştir. Öğrencilerin notla değerlendirilmek ve yaratıcı olmadıklarına dair eleştirilmek istemedikleri ve bu etkenlerin programa devamda belirleyici olduğu bulunmuştur.

Jones (2010) özel yetenekli Latin ve Beyaz öğrencilerin 2005- 2009 yılları California Standart Test puanlarını karşılaştırmış ve Latinlerin aldıkları puanların yıllara göre arttığını bulmuştur. Latinlerin özel yetenekliler programına devam ettikleri ve programdan fayda sağladığı bulunmuştur. Zayac (2013) ortaokul öğrencilerinin matematik kazanım puanlarının demografik değişkenlerle ilişkisini araştırmış ve ilkokulda normal sınıfa devam eden öğrencilerin matematik kazanımlarının daha fazla olduğunu bulmuştur. Beyaz, Asyalı kızların özel yetenekliler programında daha fazla yer almasına karşın programda yer alma ile sadece ırk arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Porter (2018) Beyaz, Latin ve Afro-Amerikan ortaokul ve lise öğrencilerinin 2012-2017 yılları arası matematik ve okuma puanlarını karşılaştırarak gruplar arası akademik farkı incelenmiştir. Sadece Beyaz öğrencilerin aldıkları puanlar ile SED arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3.3.4.2. Cinsiyet

Meadows (2018) Duke Üniversitesi Yetenek Programına kabul edilen 7.ve 8. sınıf öğrencilerin FeTeMM ile kendini özdeşleştirme, alınan FeTeMM ders saati ile demografik özellikler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Daha fazla erkek kendini FeTeMM ile özdeşleştirdiğini belirtmesine rağmen cinsiyetler arası fark anlamlı bulunmamıştır. Nelson (2018) Latin özel yetenekli kız öğrencilerin Amerikan eğitim sisteminde kimlik çatışması yaşadıklarını, kendilerini "tehlikeli" ve "değersiz" gördüklerini bulmuştur. Jones (2020) geçmişte Afro-Amerikan öğrencilerin gidebildiği Jackson Eyalet Üniversitesi, Kuzey Carolina Tarım ve Teknik Üniversitesi, Florida Tarım ve Teknik Üniversitesi FeTeMM bölümleri onur programı öğrencisi 21 kadınla görüşme yapmıştır. Katılımcılar FeTeMM alanlarında Beyaz erkek egemen kültürüne karşın annelerinin desteği ve adı geçen üniversitelere gitmenin aile geleneği olmasının kendilerini teşvik ettiğini belirtmişlerdir. Arellano (2020) bağımsız bir ortaokula devam eden özel yetenekli kız öğrencilerin öğretmenleriyle gö-

rüşme yapmıştır. Ortaokul yıllarıyla başlayan kariyerler değişimlerinin nedenlerini mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve sosyal medyanın etkisi olarak belirlemiştir. Kız öğrencilerin başarısızlık korkusu nedeniyle kendilerini geri çektikleri, erkeklere kıyasla çalışmalarını paylaşmayı az tercih ettikleri, zeki ve başarılı görünmek yerine “popüler” ve “havalı” görünmek istedikleri bulunmuştur.

3.3.4.3. Sosyoekonomik düzey

Mowoe (2011) akademik başarısızlık nedeniyle açık liseye devam eden özel yetenekli öğrenciler ve öğretmenleriyle görüşme yapmıştır. Öğrencilerin özel yetenekliler programına devam ettiklerini bilmedikleri, kardeşlerine bakmak veya çalışmak zorunda kaldıkları ve devamsızlıklarının akademik başarılarını etkilediği bulunmuştur. Öğretmenler açık liselere genellikle azınlık öğrencilerin devam ettiğini belirtmiştir. Kaya (2013) 5. sınıf özel yetenekli öğrencilerin fakirlik düzeyleri ile sözel puanları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Fakirliğin sözel puanı ve başarı puanını güçlü bir şekilde yordadığını bulmuştur. LaCour (2013) düşük SED’e sahip özel yetenekli kız öğrencilerle başarılı olmak ve kariyer hedefleri üzerine görüşme yapmıştır. Ailede veya okulda destekleyici bir yetişkinin varlığı, yüksek iç motivasyon ve yüksek öz güvenin başarılıda etkili olduğu bulunmuştur.

Polk (2016) düşük gelirlili, özel yetenekli 3. sınıf öğrencilerin öğretmenleriyle görüşme yapmıştır. Öğretmenlerin sınıf ortamında zorlayıcı durumlarla karşı karşıya geldiği ve öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçları için de fazla zaman harcamaları gerektiği bulunmuştur. Urbanovsky (2017) farklı sosyolojik gruplardan gelen özel yetenekli öğrencilerinin tanınması, programa yerleştirilmesi, eğitimi ve devamlılığın sağlanmasına dair yöneticilerle görüşme yapmıştır. Bütçe, personel ve yasal sorumluluklar nedeniyle özel yeteneklilerin çoğunlukla ihmal edildiği belirlenmiştir. Pickerill (2017) düşük gelir -ücretsiz ya da indirimli öğle yemeği alma- ile özel yetenekli tanılanma arasında negatif bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Daha eşitlikçi okul bölgelerinde ölçekle beraber öğretmen ve veli yönlendirmelerinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Demografik özelliklerle ilgili tezlerde, ırk, etnik köken, cinsiyet, SED ile ilgili konuların iç içe geçtiği, egemen Beyaz kültürden farklı olanların özel yetenekliler programında daha az temsil edildiği belirlenmiştir. Buna karşın özel yetenekliler programına devam eden öğrencilerin yarar sağladığı belirlenmiştir.

3.3.5. Özel yetenekli bireyler ve/ veya aileleriyle yürütülen çalışmalar

Young (2010) tam zamanlı homojen gruplama ve okul sonrası zenginleştirme sınıfına giden özel yetenekli öğrenci ve velileriyle görüşme yapmıştır. Homojen gruplamaya devam eden öğrenci ve velilerinin daha memnun olduğu bulunmuştur. Veliler çocuklarının görev bilinci, motivasyon ve yaratıcılığa sahip olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler açık uçlu proje ve ödevlerin yaratıcılıklarını

geliştirdiği belirtmiştir. Scheibel (2010) iki sınıf atlayan iki ergen ve ailesiyle hızlandırmanın boylamsal etkilerine yönelik görüşme yapmıştır. Her iki grup hızlandırma yapılmasaydı daha çok sorun yaşanacağına inandığını ve sınıf atlamanın olumsuz bir sonucu olmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Smeets (2013) okul döneminde hızlandırma uygulamanın 50 yaşlarındaki yetişkinlerin iyi oluşuna etkisini araştırmıştır. Hızlandırma yapılan grubun daha az duygusal, psikiyatrik sorunları olduğu ve daha az mutsuz olduğu belirlenmiştir. Bir katılımcı dışında genel gruba göre daha sağlıklı oldukları bulunmuş ve hızlandırma yapmanın olumsuz bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Austin (2011) 8-14 yaş arası öğrenci ve velileriyle öğrencilerin okul öncesi ve mevcut okuma alışkanlıkları, arzu edilen farklılaştırma uygulamalarına dair araştırma yürütmüştür. Her iki grup okulda okumaya daha fazla zaman ve önem verilmesini ve kitapların öğrenci tercihinin bırakılmasını istediğini belirtmiştir. Batenburg (2011) ABD’de 2001 yılından beri 18 yaş altı öğrencilere bilim çalışmaları için verilen “Davidson Fellowship” ödülünü kazanan beş öğrenci ve ailesiyle görüşme yapmıştır. İlgili aile, çevresel destek ve yüksek motivasyon ile sahip olunan yüksek yeteneğin geliştirileceği bulunmuştur.

Summers (2012) on özel yetenekli yetişkinle eğitim hayatlarına dair retrospektif çalışma yürütmüştür. Katılımcılar özel yetenekliler programına nasıl seçildiklerini bilmemelerine rağmen tanılarının farkında olduklarını, programdan zevk aldıklarını ve program dışındaki kişiler tarafından anlaşılmadıklarını hissettiklerini belirtmişlerdir. Stein (2013) özel yetenekli çocukları için çevrimiçi ders seçen velilerin ücret, içerik, zaman ve öğretmen kriterlerine dikkat ettiğini bulmuştur. Velilerin mevcut eğitim sisteminde çocuklarının karşılanamayan ihtiyaçlarını gidermek amacıyla sıkça araştırma yaptıkları ve daha önce ders alanların deneyimlerine başvurdukları bulunmuştur. Mathia (2015) 12 haftalık okul sonrası eKitap klüp çalışmasının öğrenciler üzerinde etkisini araştırmıştır. Öğrencilerin fen bilgisiyle ilgili kelime hazinelerinin genişlediği, motivasyon ve ilgilerinin arttığı bulunmuştur. Çalışmanın okumaya karşı olumlu tutum ve dijital okuryazarlık kazandırdığı belirtilmiştir.

Jones (2018) tam zamanlı homojen gruplamanın yapıldığı okul-içinde-okula giden altı öğrenci ve velisiyle görüşme yapmıştır. Veli ve öğrenciler sahip oldukları önyargının ilk yılın sonunda kaybolduğunu ve eğitimden memnun olduklarını belirtmiştir. Gruplamanın öğrencilerin zaman yönetimine katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Fitzgerald (2019) özel yetenekli dört lise öğrenci ve velisiyle okul başarısında ailenin rolüne dair görüşme yapmıştır. Ailelerinin destekleyici ile zorlayıcı olma arasındaki dengeyi sağladığı, çocuklarının yeteneklerini çok erken keşfedip onlara yön vermeye çalıştığı ve okulun yetersizliğinin farkında oldukları belirlenmiştir.

Özel yetenekli birey ve/veya aileleriyle yürütülen tez-

lerde, ailelerin çocuklarının eğitim hayatlarında rolü ve önemi alanyazınla paralellik göstermiştir. Ailelerin çocuklarının okulda karşılanamayan ihtiyaçlarına çözüm aradıkları ve çocuklarına destek olmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

3.3.6. Yönlendirme/tanılama

Brazile (2010) Afro-Amerikan 3. ve 4. sınıf öğrencilerin özel yetenekliler programına yönlendirilmelerinde okul kültürü, motivasyon, cinsiyet, sosyal sınıf, beklenti ve etnik kimlik değişkenlerinin etkisini araştırmış ve öğretmenlerin Afro-Amerikan olmalarıyla pozitif ilişki bulmuştur. Fisher (2013) Çoklu Zekâ Kuramı eğitiminin öğretmenlerin özel yetenekli tanımına ve Afro-Amerikan öğrencileri yönlendirmesine etkisini araştırmıştır. Eğitim alan öğretmenlerin yönlendirme ve alternatif tanılamaya dair bilgilerinin daha fazla olduğu ve kültürel faktörlere daha duyarlı olduğu bulunmuştur. Nyeche (2014) Afro-Amerikan öğrencileri özel yetenekliler programına yönlendirme sürecine dair çalışma yürütmüştür. Mevcut tanılama sisteminin yetersiz olmasına karşın öğretmenlerin alternatif tanılama konusunda bilgilerinin olmadığı bulunmuştur. Johnson (2015) üç farklı tanılama ile etnik köken arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sadece Afro-Amerikan olma ile tanılama arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Arrambide (2016) okul öncesi Latin öğrencileri tanılamada kullanılan Öğretmen Öneri Formu, Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi-2, Latin Çift Dilli Tarama Aracının geçerliğini araştırmıştır. Tanılamada Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi-2'nin tercih edilmesi ve öğretmen öneri formunun sözel olmayan ölçme aracıyla desteklenmesi gerektiği belirlenmiştir. Perry-Levy (2016) kültürel olarak farklı grupların tanılanmasında öğretmen görüşlerini araştırmıştır. İstekli olan, tartışmacı olmayan ve çok soru sormayan öğrencilerin daha fazla yönlendirildiği, fakir ve azınlık öğrencilerin daha az yönlendirildiği belirlenmiştir. Morris (2016) Değişim Projesi kapsamında ilkökul öğretmenleri ve birinci sınıf öğrencilerinin geleneksel olmayan tanılama yöntemiyle ilgili algılarını araştırmıştır. Öğrencilerin tanılama sürecini bilmedikleri halde nasıl olması gerektiğine dair fikirleri olduğu, öğretmenlerin problem çözme, yaratıcılık ve sorgulama becerilerini dikkate aldığı belirlenmiştir. Abu (2017) özel yetenekliler programı seçim kriteri ve sürecine dair eğitimcilerle görüşme yapmıştır. Katılımcıların seçim kriterlerinin tam bilmediği özellikle okul danışmanlarının tanılama sürecine uygun davranmadığı bulunmuştur.

Cleveland (2018) 3-6. sınıfa giden öğrencilerin özel yetenekliler programlarına yönlendirilmeleri ile yaş (doğduğu ay), SED ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Eylül ve aralık ayında doğma (yaş) ile pozitif ve indirimli öğle yemeği alma (SED) ile negatif ilişki bulunmuştur. Diaz Cardenas (2020) Latin öğrencilerin yönlendirilmesine yönelik yürüttüğü çalışmasında tanılama yön-

temlerinin genişletilmesi gerektiğini saptamıştır. Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve tanılama sürecinde yer almadıkları için Latin velilere yönelik öğretmenlerin önyargıya sahip oldukları bulunmuştur. Yönlendirme ve tanılamaya ilişkin tezlerde, ırk ve etnik köken başta olmak üzere SED, cinsiyet gibi değişkenlerle ilişkinin belirlenmeye çalışıldığı, alternatif tanılama ve çoklu kriter gerekliliği bulunmuştur.

3.3.7. İki kere farklılık

Johnson (2010) Asperger sendromu eş tanısına sahip yetişkinle okul deneyimleri üzerine retrospektif çalışma yürütmüştür. Öğretmenlerin resim yeteneği yerine Asperger sendromuna yoğunlaştıkları ve farklılaştırma uygulamadıkları bulunmuştur. Bryant (2011) Asperger sendromu veya yüksek işlevli otizm eş tanısına sahip üç ergen ve velisiyle uzaktan eğitime katılımlarına ilişkin görüşme yapmıştır. Gürültü ve zorbalık nedeniyle öğrencilerin eğitimlerine canlı dersler ile devam etmek zorunda kaldığı belirlenmiştir. Uzun dönemli sosyal ilişkilere yönelik endişelere karşı güvenliğin ve güvenli sosyalleşmenin öncelikli olduğu vurgulanmıştır. Canlı sınıfın öğrencilerin sosyal ve akademik zorluklarına iyi bir alternatif olduğu bulunmuştur.

Welsh (2010) öğrenme güçlüğü eş tanısına sahip üç öğrenci, annesi ve öğretmeniyle görüşme yapmıştır. Her biri duygusal karmaşa ve hayal kırıklığı yaşadığını belirtmiştir. Özel yetenekli olarak tanılanma ve arkadaşlık ihtiyacı vurgulanmıştır. Öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne odaklanmaları sonucu öğrenciler okul değiştirdiklerini belirtmiştir. Alamer (2017) öğrenme güçlüğü eş tanısına sahip bir üniversite öğrencisiyle retrospektif çalışma yürütmüştür. Öğrencinin birinci sınıfta özel yetenekli tanılanmasına rağmen öğretmenlerin davranış sorunlarına odaklandığı, öğrenciye lisede öğrenme güçlüğü tanısı konulması üzerine akademik destek sağlandığı bulunmuştur.

Masri (2018) iki kere farklı öğrencilerin özel eğitim müdahale programlarına yönlendirilmelerine ilişkin çalışma yürütmüştür. Öğretmenlerin isteksizliği veya yetersizliği ve özel yetenek özelliklerinin özel eğitim ihtiyaçlarını maskeleymesi nedeniyle bu öğrencilerin müdahale programlarında az yer aldıkları belirlenmiştir. DuBord Hill (2020) DEHB, otizm, depresyon, OKB, bipolar bozukluk, kaygı bozukluğu, panik atak, kendine zarar verme, intihar düşüncesi eş tanılarında sahip üniversite onur programı öğrencileriyle görüşme yapmıştır. Katılımcılar ruh sağlığı sorunlarını maskeleydiklerini, mükemmellik için baskı, sosyal kaygı ve yalnızlık yaşadıklarını belirtmiştir.

İki kere farklılığa ilişkin tezlerde, öğrencilerin öğretmenlerinin var olan üstün özelliği geliştirmek yerine engele odaklandığı, öğrencilerin akademik, sosyal ve davranış sorunları nedeniyle özel yetenekliler programına hatta normal sınıfa devamının sağlanmadığı bulunmuştur.

3.3.8. Özel yetenek tanımlanan ve olmayan bireylerin karşılaştırılması

Peairs (2010) özel yetenekli olan ve olmayan öğrencilerle yürüttüğü boylamsal çalışmada arkadaşlığın psikolojik uyumu yordadığını bulmuştur. Özel yeteneklilerin tanımlananlardan daha az problem yaşamadıkları, iki grup arasında algılanan sosyal yeterlilik açısından anlamlı fark bulunmadığı saptanmıştır. Özel yeteneklilerin mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve eş zamanlı olmayan gelişimlerinin bulguları etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Fitzgerald (2013) özel yetenekliler programına kabul edilen ve edilmeyen 12. sınıf öğrencileri karşılaştırmıştır. Genel not ortalaması ve ileri yerleştirmeye katılım açısından gruplar arası anlamlı fark bulunmamıştır. Smith (2016) özel yetenek tanımlanan ve olmayan 5. sınıf öğrencileri matematik ve okuma puanları açısından karşılaştırmıştır. Her iki test puanları açısından birinci grup lehine orta düzeyde anlamlı fark bulunmuş ve özel yetenekliler programının etkililiğinin sorgulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hays (2018) 76 özel yetenekli ve 36 normal lise öğrencisini merak puanı ve türü açısından karşılaştırmıştır. Tanımlanan olma ile epistemik merak arasında pozitif yüksek bir ilişki bulunmuştur. Normal öğrencilerin merakı anlık bir duygu olarak betimledikleri saptanmıştır. Miller (2019) video destekli öğretimin özel yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin derse katılımına etkisini araştırmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin zorlayıcı, yaratıcılık ve özerklik gerektiren konulara daha yüksek katılım gösterdiği belirlenmiştir.

3.3.9. Tarihsel süreç

Connelly (2010) matematikte önemli başarılarla sahip Macaristan'da 1988-2008 yılları arasında özel yeteneklilere yönelik matematik eğitiminin siyasi rejimle beraber değişimini araştırmıştır. Ülkede zenginleştirme ve ispat temelli matematik öğretiminin devam ettiğini bulmuştur. Wylie (2011) 2002 yılında Hiçbir Çocuk Geride Kalmamasın Kanununun devlet okullarına giden özel yetenekli öğrencilere etkisini incelemiştir. Cohoon (2015) 50 eyaletin hızlandırma politikalarını ve yasal düzenlemelerini incelemiş ve sadece 9 eyalette hızlandırmaya izin veren düzenlemelerin olduğunu bulmuştur. Maxey (2019) 1958-2018 yılları arasında özel yetenekli ve çift dilli öğrenciler politikalarını sosyokültürel bağlam ve tarihsel süreç içinde incelemiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Özel yetenekliler alanında uluslararası araştırmalarının mevcut özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada dikkat çekici bulgulara ulaşılmıştır. Özel yetenekliler ve yaratıcılık alanında 1998- 2010 yılları arası 1234 ampirik çalışmanın tarandığı araştırmada (Dai, Swanson & Cheng, 2011) nicel araştırma, özellikle de ilişkisel ve karşılaştırma, çalışmalarının ağırlıklı olarak alanyazında yer aldığı ve çalışmaların ancak dört-

te birinin nitel araştırma yöntemleriyle yürütüldüğü belirlenmiştir. Öte taraftan, bu çalışmanın bulguları son on yılda nitel araştırmaların nicel araştırmaların iki katına ulaştığını göstermiştir. Ayrıca, bu çalışma 1990 yılından günümüze sosyal bilimlerde üçüncü yöntem bilimsel hareket olan karma araştırma yönteminin (Teddlie & Tashakkori, 2009) yaygın olarak kullanıldığını göstermiştir. Nitel ve karma yöntem çalışmalarının fazlalığına paralel olarak tezlerin yarısından fazlasında (%51,79) yüz yüze, çevrimiçi, e-posta ya da telefonla görüşme yönteminin temel veri toplama tekniği olarak kullanıldığı bulunmuştur. Bu açıdan ülkemizde özel yetenekliler alanında yürütülen lisansüstü tezlerde nicel yöntemin daha fazla kullanıldığını belirten (Ayvacı & Bebek, 2019; Bolat & Tekin, 2017; Kardeş, Akman & Yazıcı, 2018) araştırma bulgularından farklılık göstermiştir. Özel yetenekliler alanyazınında farklı anabilim dalı ve/veya farklı programlardan gelen araştırmacıların yer aldığı düşünüldüğünde ülkemiz lisansüstü programlarında nicel araştırma yöntemlerinin egemen olduğu söylenebilir. Ülkemizde özel yetenekli bireyler ile nitel ve karma araştırma yöntemleri kullanılarak araştırma yapılması önerilmektedir. Derinlemesine ve bütüncül bulgulara ulaşılarak alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada sunulan eğitim hizmeti ve eğitimcilerle yürütülen çalışmaların en çok araştırılan temalar olduğu bulunmuştur. Bu açıdan ülkemizde özel yetenekli bireylerin beceri ve özelliklerine yönelik çalışmaların en yüksek orana sahip olduğunu belirten Ayvacı & Bebek'in (2019) bulgularından farklılık göstermiştir. Alanyazında ebeveynlerin, özellikle de annelerin, çocuklarının özel yeteneklerini tanılamada önemli role sahip olduğunu (Louis & Lewis, 1992) hatta küçük yaşta çocuklarda öğretmenlerinden tanılamada daha başarılı olduklarını belirten (Ciha, Harris, Hiffman & Potter, 1974) araştırmalar olmasına karşın bir tezin sadece veliler ile yürütüldüğü (Stein, 2013) diğer tezlerde velilerin katılımcı grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Hâlbuki, yetenek gelişiminde destekleyici ailenin rolü özel yetenekliler alanyazınında sıklıkla vurgulanmıştır (Feldman, 1993). Benzer şekilde, tanılamada ve eğitim planlamasında kilit role sahip okul psikoloğu/danışmanın sadece üç çalışmada (Abu, 2017; Nyeche 2014; Suggs, 2010) katılımcı olduğu belirlenmiştir. Özel yetenekli bireylerin aileleriyle ve okul danışmanlarıyla daha fazla çalışma yapılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada incelenen tüm doktora tezlerinin ABD'de tamamlandığı belirlenmiş olup bulgularının ABD'nin kendine has yönetim ve eğitim sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ulusal özel yetenekliler tanılama ve uygulama sistemi olmaması sonucu yerel, bölgesel ve eyalet düzeyinde belirgin farklılıklar olduğu bulunmuştur. Özellikle son 20 yılda aldığı göçle ABD'nin demografik yapısı değişmiştir ve Beyaz Amerikalıların artık çoğunluğu oluşturmadığı (Diaz Cardenas, 2020) belirtilmiştir. Yönlendirme ve tanılamaya ilgili tezlerin

ırk ve etnik köken başta olmak üzere SED, cinsiyet gibi demografik değişkenler bağlamında yürütüldüğü belirlenmiştir. Bu açıdan, bu çalışmanın bulguları tanılama başlığı altında azınlık ve yeterince temsil edilmeyen grupların tanılmasının ön plana çıktığı Dai, Swanson & Cheng (2011) tarama çalışması bulgularını destekler niteliktedir. Yönlendirme ve tanılmanın yirmi yıldan fazla süredir ABD özel yetenekliler alanyazınında yer alan bir tema olduğu söylenebilir. Alternatif tanılama yöntemleri ve çoklu kriter diğer dikkati çeken bir konudur. Bu çalışmanın bulguları özel yeteneklilerin tanılmasında çoklu kriter kullanılmasını ve nitel ve nicel ölçme araçlarının eş zamanlı kullanılmasını gerektiğini belirten Acar, Şen & Çayırdağ'ın (2016) bulgularıyla benzerlik göstermiştir. Temadan bağımsız olarak sosyal adalet ve dönüştürücü paradigmanın araştırmalara hâkim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Etnik ve dini çeşitliliği, başlangıçta geçici olduğu düşünülse de artık kalıcı gözüyle bakılan göçmen ve mültecilerle beraber 83,61 milyon (TÜİK, 2021) nüfusu ile ülkemiz de çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Yoğun göçle beraber gelen ekonomik ve toplumsal değişimler kültürel farklılıkları daha belirgin hale getirmiştir (Kağnıcı, 2019). Bu bağlamda göçmen ve mülteci çocuk ve ergenlerin eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve özel yetenekliler eğitim politikalarının bu grupları da kapsayacak şekilde genişletilmesinin ülkemize zenginlik katacağı düşünülmektedir.

Dijital yerliler ve dijital göçebeler (Prensky, 2001) olarak tanımlandığımız günümüzde COVID-19 salgının da etkisiyle uzaktan eğitim ön plana çıkmış olsa da yurt dışında normal okullarda özel yeteneklilerin karşılanamayan ihtiyaçlarına yönelik çevrimiçi programların ve canlı sınıfların bazen örgün eğitimle eş zamanlı bazen de tek başına daha uzun zamandır kullanıldığı araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları teknolojinin özel yetenekli öğrencilerin sadece eğitimsel ihtiyaçlarına değil sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına yönelik olduğunu belirten Cross'un (2004) bulgularını destekler niteliktedir. Özel yeteneklilerin eğitimsel ihtiyaçları ve öğrenme hızlarını dikkate alan çevrimiçi programların kullanım alanının genişletilmesi ve ülkemizde de benzer uygulamalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca, ülkemizde salgın nedeniyle bir yılı aşkın süredir BİLSEM'ler uzaktan eğitim vermektedir. Uzaktan eğitim sürecinin özel yeteneklilerin eğitimine etkisini araştıran çalışmalar yapılmasının son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Ülkemiz için görece yeni bir kavram olan iki kere farklılığın son on yılda ABD alanyazınında yer aldığı belirlenmiştir. Açık tanı ölçütlerinin ve yeterli standart değerlendirme araçlarının bulunmaması nedeniyle bu bireyleri tanılamak oldukça güçtür (Neihart, 2008). Bu bireylerin gözlem, görüşme ve ürün dosyaları gibi çok boyutlu değerlendirme ile ancak tespit edilebileceği be-

lirtilmiştir (Bildiren & Fırat, 2020). 2014-2019 yılları arası öğrenme gücü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik hem ulusal hem de uluslararası araştırmaların tarandığı çalışmada (Yılmaz- Yenioğlu & Melekloğlu, 2020) ulusal bir makaleye ulaşılamamıştır. Bu bağlamda, iki kere farklılığa yönelik araştırmalar yapılması önerilmektedir. Böylece, bu konuya ilişkin farkındalığın artacağı düşünülmektedir. İncelenen tezlerde ise, iki kere farklı öğrencilerin öğretmenlerinin var olan üstün özelliği geliştirmek yerine engele odaklandığı ve yaşadıkları sorunlar nedeniyle bu öğrencilerin özel yetenekliler programına yerleştirilmediği hatta normal sınıfa devamın sağlanmadığı bulunmuştur. Öte taraftan, kimi zaman alternatif kimi zaman zorunluluk olarak kullanılan uzaktan eğitim modelinde öğretmenle kurulan ilişkinin içerikten daha önemli olduğu bulunmuştur (Buescher, 2013; Sandmeyer, 2014; Swicord, 2010; Urquhart, 2010).

Alanyazında öğretmen aday göstermeleri ve yönlendirmelerinin hala en çok kullanılan tanılama yöntemi olmasına rağmen öğretmenlerin lisans ya da staj süresince hiç eğitim almadığı ya da çok az aldığı ve öğretmen aday göstermelerinde yanlılık Ford, Gratham & Whiting (2008) tarafından belirtilmiştir. Ülkemizde sınıf öğretmenlerin etkinlik planı hazırlamalarıyla ilgili yapılmış araştırmalarda öğretmenlerin en fazla özel yetenekli öğrencilere yönelik etkinlik hazırlamakta hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları, bireyselleştirilmiş eğitim planını nasıl hazırlayacaklarını bilmedikleri, özel yetenekli bireylere yönelik farkındalıklarının yeterli olmadığı ve verilen hizmet içi eğitimlerin yetersiz kaldığını belirttikleri saptanmıştır (Cengizhan, 2019; Serin & Korkmaz, 2014). Hem ulusal hem uluslararası alanyazında adı geçen çalışmalar özel yetenekliler eğitiminde öğretmenin kilit rolünü bir kez daha göstermiştir. Mesleki gelişim ve hizmet içi eğitim ihtiyacı ortak bir tema olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda, eğitim fakültesi lisans programlarına özel yetenekliler eğitimi ve çok kültürlülüğün dahil edilmesi önerilmektedir.

Özel yetenekli yetişkinlere yönelik sistematik alanyazın tarama araştırmasında özel yeteneklilerin yetişkinlik dönemine, iş ve aile yaşantısı, iyi oluşları, yaşam doyumları gibi konuların ve onların danışmanlık ihtiyaçlarına odaklanan sınırlı çalışmaların yer aldığı, öte taraftan çalışmaların çocukluk deneyimleri, okul deneyimleri, tanılma süreçleri ve ailelerine odaklandığı bulunmuştur (Rinn & Bishop, 2015). Benzer şekilde, ülkemizde de araştırmaların özel yetenekli öğrencilere odaklandığı belirlenmiştir (Kardeş, Akman & Yazıcı, 2018; Schreglmann, 2016). Bu açıdan mezun ve yetişkinlerle daha az ve sıklıkla retrospektif araştırmaların yapıldığını gösteren bu çalışmanın bulguları adı geçen çalışmaları (Kardeş, Akman & Yazıcı, 2018; Rinn & Bishop, 2015; Schreglmann, 2016) destekler niteliktedir. Diğer taraftan, özel yetenekli öğrencilerin "kendi kararlarını kolaylıkla alacakları ve böylece kendi yollarını bulacakları" inancının yaygın olması (Greene, 2006) sonucu bu öğrencilerin kariyer danışmanlığına

ihtiyacı olmadığı görüşü hakimdir. Gerçekte ise durum bunun tam tersidir, özel yetenekli bireyler özgün özellikleri nedeniyle farklılaştırılmış ve sistematik bir kariyer danışmanlığına ihtiyaç duymaktadır (Greene, 2006). Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin, özellikle de sosyoekonomik düzey ve cinsiyet değişkenlerini dikkate alan kariyer gelişimleri ve karar verme süreçlerine dair çalışmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca, özel yetenekli yetişkinler ve/veya BİLSEM mezunları ile iş, aile ve yaşam doyumlarına yönelik araştırmalar yapılması önerilmektedir. Bu çalışma 112 doktora tezi ile sınırlı olmasına ve tek bir araştırmacı tarafından yapılmış olmasına karşın özgün ve güncel bulgularıyla ülkemiz alanyazınına yol gösterici olacağı, eksiklerin ve gelişim fırsatlarının görülmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

*Analize dahil edilen doktora tezleri

*Abu, L. (2017). *Identifying talented and gifted students in a Northeastern middle school* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No.10685512)

Acar, S., Sen, S., & Cayırdag, N. (2016). Consistency of the performance and nonperformance methods in gifted identification: A multilevel meta-analytic review. *Gifted Child Quarterly*, 60, 81–101. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/2F0016986216634438>

*Adams-Green, S. D. (2016). *Teacher perceptions of leadership potential of gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10158882)

*Alamer, H. A. (2017). *Exploring the experiences and insights of a twice-exceptional student finishing a college teacher preparation program: A case study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10276156)

*Alston, A. (2011). *Having our say: Thoughts, perspectives, and perceptions of graduates of Satellite East Junior High School for the gifted and talented* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3447472).

*Al-Wadi, N. (2011). *Teachers' perceptions toward enhancing learning through multiple intelligences theory in elementary school: A mixed methods study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3491221)

*Arellano, M. (2020). *High ability middle school girls in independent schools* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27963415)

*Arrambide, T. O. (2016). *The validity of three instruments in identifying academically gifted Hispanic kindergarten English Language Learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10182942)

*Austin, K. D. (2011). *Giving voice: A mixed methods study of gifted students' and their parents' perceptions of their reading experiences* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3464382)

*Ayebo, A. (2010). *Teachers' perspectives on teaching mathematics to gifted/talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3434064)

ved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3434064)

Ayvacı, H. Ş., & Bebek, G. (2019). Türkiye'de üstün zekâlılar ve özel yetenekliler konusunda yürütülmüş tezlerin tematik incelenmesine yönelik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45, 267-292. doi: 10.9779/PUJE.2018.233

*Batenburg, A. M. (2011). *The Davidson Fellows: Case studies in science talent development* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3473147)

Bıçakçı, M., & Baloğlu, M. (2018). Türkiye'de özel yeteneklilerle yapılan araştırmalarda yaratıcılık. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 327-343. Retrieved from <https://doi.org/10.17679/inuefd.481895>

Bildiren, A., & Fırat, T. (2020). Giftedness or disability? Living with paradox, *Education* 3-13,

*Bliven Noll, L. J. (2012). *Iowa educators' perceptions on talented and gifted alternative education high school students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3511065)

Bolat, Y., & Tekin, M. (2017). Üstün yeteneklilerin eğitimi araştırmalarında eğilimler: Yöntem bilimsel bir analiz. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 609-629.

*Brazile, R. D. (2010). *Selection process for third and fourth grade African American gifted and talented: A case study in one urban school district* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3436765)

*Bright, S. (2020). *How do personalized learning programs' instructional design match gifted students' experiences in using them?* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27995373)

*Bryant, L. E. (2011). *The academic and social implications of virtual learning environments for gifted high school students with an autism spectrum disorder* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No.3509687)

*Buescher, S. H. (2013). *Online learning: Experiences and perceptions of gifted middle school students, their parents and principals* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3572682)

*Burnette, D. (2013). *CASTING minority gifted students: The pedagogical impact of cinema on the culture of schooling* (Doktora tezi). Retrieved from Electronic Theses and Dissertations (63.)

*Case, M. (2019). *Program evaluation of the Coping CAT program with gifted, elementary students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13809632)

*Calvert, E. (2012). *Linked leadership: The role of technology in gifted education coordinators' approaches to informed decision making* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3510821)

Cengizhan, S. (2019). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler için etkinlik tasarlamada- uygulamada karşılaştıkları güçlükler ve eğitime ilişkin görüşleri. *Anemon Muş Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 27-36. Retrieved from <https://doi.org/10.18506/anemon.506421>

*Christo, J. (2019). *Evaluation of the EXCEL and IMPACT! programs for gifted students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3434064)

- from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13426563)
- Ciha, T. E., Harris, T. E., Hiffman, C., & Potter, M. V. (1974). Parents as identifiers of giftedness, ignored but accurate. *Gifted Child Quarterly*, 39(3), 135-145.
- *Cleveland, K. T. (2018). *Who is selected to participate in gifted and talented programs in a small Southeastern school district* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13420855)
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education* (6. Edition). New York: Routledge.
- *Cohoon, S. B. (2015). *State policies in gifted and talented education on acceleration: An analysis of state policies and mandates* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10002478)
- *Connelly, J. (2010). *A tradition of excellence transitions to the 21st century: Hungarian mathematics education 1988-2008* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3420877)
- *Coon, P. A. (2013). *The impact of service learning on leadership skills of students who are gifted and talented in the middle school* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3605810)
- *Coxon, S. V. (2011). The malleability of spatial ability under treatment of a first lego league-based robotics unit (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3492309)
- Cross, T. (2004). Technology and the unseen world of gifted students: Social emotional needs. *Gifted Child Today*, 27(4), 14-15.
- *Culella, N. A. (2017). *STEM vs. Non-STEM teacher perception and integration of technology among gifted and talented populations* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10279538)
- Dai, D. Y., Swanson, J. A., & Cheng, H. (2011). State of research on giftedness and gifted education: A survey of empirical studies 1998–2010 (April). *Gifted Child Quarterly*, 55, 126–138.
- *Dial, M. (2011). *The impact of classroom instructional practices in math on achievement and underachievement for academically gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3461793)
- *Diaz Cardenas, G. A. (2020). *The underrepresentation of Latin@ students in gifted programs: Teachers' perception of giftedness and its effects in the nomination of potential gifted Latin@ students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27961595)
- *Drakeford, J.G. (2010). *The Howard Gardner School: A portrait of a small progressive, independent and alternative high school for bright, creative non-traditional learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3397311)
- *DuBord Hill, E. (2020). *Twice-Exceptional college students narratives: When giftedness and mental health intersect* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27962158)
- *Fanning, M. E. (2011). *Perceptions and usage of an online system in a gifted and talented program* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3469395)
- Feldman, D. H. (1993). Child prodigies: A distinctive form of giftedness. *Gifted Child Quarterly*, 37(4), 188–193
- *Fisher, J. (2016). *High ability visual artists: A national mixed methods study of secondary art teacher training and practice* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10116202)
- *Fisher, T. A. (2013). *The impact of multiple intelligence theory on teacher perception of giftedness and the referral of African American students to gifted and talented education programs* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3564572)
- *Fitzgerald, E. (2013). *Evaluating the achievement of students who did or did not participate in a high ability learning program* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3603766)
- *Fitzgerald, M. (2019). *Talented high school students' perceptions on how their parents influence their achievement* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No. 27669454)
- *Fonder, D. (2020). *Examining elementary gifted and talented programming* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27832783)
- Ford, D. Y., Grantham, T.C., & Whiting, G.W. (2008). Culturally and linguistically diverse students in gifted education: Recruitment and retention issues. *Exceptional Children*,74(3), 289- 306.
- *Friesenhahn, D. S. (2019). *The perceptions of teachers of minority gifted students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13881952)
- Greene, M. J. (2006). Helping build lives: Career and life development of gifted and talented students. *Professional School Counseling*, 10, 34–42.
- *Gresham, P. (2010). *An exploratory study of the career aspirations and self-perceptions of university honors program students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3404438)
- *Gottlieb, B. L. (2020). "Aren't they gifted?": *Gifted educators' understanding of academic underachievement* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27962538)
- Gönen, S., & Kocakaya, S. (2006). Fizik öğretmenlerinin hizmet içi eğitimler üzerine görüşlerinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 37-44.
- *Habersham, M. (2014). *Living up to standards: A case study examining programming practices of gifted and talented program in a minority school district* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3630868)
- *Hays, C. (2018). *Curiosity & gifted education: A mixed methods study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10825254)
- *Humber, L. K. (2020). *Teachers' perceptions of the universal design for learning concept in teaching English-Language Arts in a selected Title I School* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27962445)

- Innalı, H. Ö. (2017). Türkiye’de üstün zekalı ve yetenekli çocukların dil becerilerine yönelik yapılan araştırmaların değerlendirilmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 75-94.
- *Jeong, H. W. G. (2010). *Teachers’ perceptions regarding gifted and talented early childhood students (Three to eight years of age)* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3419721)
- *Johnson, J. D. J. (2015). *Gifted and talented selection criteria of North Carolina: An investigative study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3708422)
- *Johnson, R. A. (2010). *Portrait of being artistically talented with Asperger’s syndrome: A retrospective case study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3574555)
- *Jones, H. P. (2018). *The non-academic self-concept of homogeneously grouped sixth through eighth grade gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13839915)
- *Jones, N. L. (2010). *Culturally and linguistically diverse students and gifted and talented programs* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3428485)
- *Jones, S. (2020). “I deserve to be here”: *High-Achieving Black Women at historically Black colleges and universities (HBCUs) in science, technology, engineering, and mathematics (STEM)* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27957302)
- Kadioğlu Ateş, H., & Mazi, M. (2017). Türkiye’de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlere genel bir bakış. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 4 (3), 33-57.
- Kağnıcı, D.Y. (2019). *Kültür ve psikolojik danışma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karadağ, E. (2009). *Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi: Bir durum çalışması* (Yayınlanmamış doktora tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kardeş, S., Akman, B., & Yazıcı, D. N. (2018). Üstün yetenekliler alanında yapılmış tezlerin analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 411-430. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.30831/akueg.353279>
- *Katsaros-Molzahn, M. (2018). *The transformative qualities of fine arts in academic settings: A means for equity for underrepresented gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No. 13424530)
- *Kaya, F. (2013). *The relationship between students’ verbal and nonverbal test scores within the context of poverty* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3572191)
- *Khalaj-LeCorre, M. (2013). *Meeting the needs of GATE middle school students in two Southern California public schools* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3582893)
- *Kinsey, T. M. (2017). *Pedagogical practices in homogeneous and heterogeneous ability grouped classrooms* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10262397)
- *Kregel, E. A. (2015). Addressing the social, emotional, and academic needs of gifted high school students (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10145086).
- Koç, F., & Saranlı, A. G. (2017). Erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocuklara ilişkin Türkiye’deki lisansüstü çalışmaların çok boyutlu incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Dergisi*, 41, 163-183.
- *Koehler, K. E. (2013). *Challenging gifted and talented high school students using a cognitive apprenticeship to build historical expertise* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3567763)
- *LaCour, C. (2013). *A phenomenological examination of socioeconomically disadvantaged gifted female students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3612239)
- *Leigh Bourgeois, J. (2012). *Implementation of gifted and talented education programs in urban elementary schools in California: Do perceptions coincide with outcomes?* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3547412)
- Louis, B., & Lewis, M. (1992). Parental beliefs about giftedness in young children and their relation to their actual ability level. *Gifted Child Quarterly*, 36, 27-31
- *Mallatt-Grow, C. S. (2019). *The trauma of the gifted child* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.27668760)
- *Mathia, K. (2015). *Impact of an afterschool science EBook club for gifted and talented elementary students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10291935)
- Marland, S. P. Jr. (1972). Education of the gifted and talented: A report to the Congress of the United States by the Commissioner of Education. Washington DC: Office of Education.
- *Masri, E. M. (2018). *The underrepresentation of gifted and talented students within the intervention and the referral services (IRS) process* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10842553)
- *Maxey, M. R. (2019). *A Foucauldian archaeological analysis: Production of gifted and talented emergent bilingual learners in U.S. public law* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No. 27665125)
- *McCulloch, A. C. (2010). *How stakeholders perceive gifted education: A study of beliefs held by stakeholders in elementary gifted education programs* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3398692)
- *McGirt, S. (2017). *Improving academic self-efficacy in reading comprehension skills of 8th grade gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No.10634041)
- *Mcguire, M. (2012). *Technology as a tool: Uses in differentiated curriculum and instruction for gifted learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3551714)
- *Meadows, M. (2018). *Gender differences in STEM sense of belonging for academically advanced middle school students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No.13418728)
- MEB. (2013). Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı

- (2013-2017). *Millî Eğitim Bakanlığı*
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2. Edition). Thousand Oaks, California: Sage.
- *Miller, A. (2019). *Student engagement with video instruction: How to engage 7th-grade social studies students and diverse academic abilities with video in the classroom* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13903112)
- *Mintz, C. A. (2017). *The effects of implementing an online professional learning community for teachers of gifted and talented courses: An action research study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10638243)
- *Miyares, G. M. (2012). *Underachieving gifted science students and multi-user virtual environment* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3542579)
- *Moats, K. (2017). *High ability instructional designs and practices in Indiana* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10257919)
- *Morris, S. B. (2016). *Using non-traditional testing methods to identify talent and potential in early childhood* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10820484)
- *Mowoe, F. (2011). *Underachieving gifted and talented minority students in a continuation education setting: An interpretive exploration* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3493481)
- *Murray, K. K. (2012). *Planting seeds in rich soil: A quantitative study of the reading and math growth of gifted and talented learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3542043)
- Nacar, S. (2017). 2005-2014 yılları arasında üstün yeteneklilerin matematik eğitimi üzerine yapılan çalışmalar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(8),48-63.
- National Association for Gifted Children. (2016). A brief history of gifted and talented education. Retrieved from <https://www.nagc.org/brief-history-gifted-and-talented-education>
- Neihart, M. (2008). Identifying and providing services to twice exceptional children. In S. Pfeiffer (Ed.), *Handbook of giftedness in children* (pp. 115-137). Springer.
- *Nelson, J. (2018). *Undoing giftedness: Considering adolescent Latina identity performativity in United States public schools* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10937163)
- *Nichols, L. (2012). *Response to intervention for gifted students: Implementation by classroom teachers in Colorado* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3523289)
- *Nisly, J. (2010). *The perceptions of African American middle school students about participation in gifted programs: A qualitative study to promote social justice in gifted education* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3412129)
- *Nyeche, K. (2014). *Perceptions of practitioners of traditional and alternative methods of gifted and talented referral for African American students: An action research approach* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3610135)
- *Ohashi, M. T. (2018). *Educator perceptions about the diverse needs of students who are gifted and talented: A descriptive case study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10928917)
- *O'Neil, D. O. (2011). *Survey of middle school teacher desire for staff development focused on competencies to teach gifted and talented student* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3475662)
- *Olton-Weber, S. (2020). *Reducing levels of maladaptive perfectionism in gifted and talented youth through a mindfulness intervention* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27543960)
- Özenç, M., & Gül Özenç, E. (2013). Türkiye'de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 13–28.
- *Peairs, K. F. (2010). *The social world of gifted adolescents: Sociometric status, friendship and social network centrality* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3469001)
- *Perry-Levy, S. T. (2016). *The perspectives of successful teachers in the identification of culturally diverse students for the gifted and talented education program* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10124337)
- *Phelan, D. A. (2018). *Social and emotional learning needs of gifted students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10745481)
- *Pickerill, J. (2017). *Equitable identification of FRL-eligible gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13858650)
- *Polk, R. L. (2016). *Educational practices that contribute to the school success of low-income, gifted and talented, third grade students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10192422)
- *Porter, S. (2018). *Excellence gaps among gifted and talented students: A quantitative study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10751248)
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5) 1-6. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- *Regan, N. (2017). *Developing appropriate challenge and rigor in the classroom: Perceptions of gifted middle schoolers* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No.10642889)
- Rinn, A. N., & Bishop, J. (2015). Gifted Adults: A systematic review and analysis of the literature. *Gifted Child Quarterly*, 59(4), 213-235.
- *Riska, P. A. (2010). *The impact of smart board technology on growth in mathematics achievement of gifted learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3432368)
- *Roberson, J. J. (2020). *The voices of leaders: Examining the underrepresentation of diverse students in advanced academic programs through a culturally responsive leadership lens* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations

- and Theses(ProQuest No. 27961393)
- Ross, P. O. (1993). *National excellence: A case for developing American's talent*. Washington DC: US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.
- Sak, U., Öpengin, E., Bal Sezerel, B., Ayas, M. B., Özdemir, N. N., & Demirel, Ş. (2015). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 5(2) 110-132.
- *Sandmeyer, J. (2014). *Educational experiences of rural Minnesota high-ability mathematics learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3681121)
- *Savino, J.A. (2012). *Seeking summer support: What application essays reveal about applicants to a mentorship program for talented teens* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3529360)
- *Scheibel, S. R. (2010). *The gift of time: Today's academic acceleration case study voices of experience* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3415979)
- Schreglmann, S. (2016). Türkiye'de üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan yükseköğretim tezlerini içerik analizi (2010-2015). *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1),14-26.
- *Seedorf, S.M. (2011). *Response to Intervention: Teachers' needs for implementation in gifted and talented programs* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3493632)
- Serin, M.K., & Korkmaz, İ. (2014). Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,15(1), 155-169
- *Shea, R. (2019). *The connection between learning and achievement of gifted and talented (GATE) high school students using a personalized learning framework from the perspective of high school teachers* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.13806155)
- *Slaughter-Thierry, S. M. (2017). *A phenomenological study of educational experiences of gifted and talented professionals working in areas of creative, artistic or performing arts teachers* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10620185)
- *Smeets, S. (2013). *Acceleration and well-being at age 50 in the top 1% in mathematical ability* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10295670)
- *Smith, S. (2016). *An analysis of fifth grade gifted and talented student math and reading achievement in South Texas public schools* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 10125222)
- *Steelreed, J. M. (2019). *Perseverance of gifted and talented graduates from international baccalaureate diploma programmes: A transcendental phenomenological study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No. 27547189)
- *Stein, K.L. (2013). *A qualitative narrative phenomenological study: Parental perceptions in choosing online educational classes for gifted children* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3571480)
- *Stewart, M. (2018). *Promising gifted education practices in Massachusetts* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10934837)
- *Suggs, S. L. (2010). *African American male giftedness: A high school's work to open greater access to college preparatory coursework* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3535451)
- *Summers, B. S. (2012). *Adult perceptions of the experience of being identified "talented and gifted" as children: A phenomenological study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3507789)
- *Swicord, B. (2010). *A phenomenological study of gifted adolescents and their engagement with one on-line learning system* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3412293)
- Teddle, C., & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed method research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. Thousand Oaks, California: Sage.
- *Thomerson, G. C. (2010). *Who is she? A case study of a teacher of gifted learners* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3433191)
- *Tow, T. (2011). *Comparing differences in math achievement and attitudes toward math in a sixth grade mathematics enrichment pilot program* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3450356)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Nüfus ve demografi istatistikleri, Şubat ayı haber bülteni.
- *Urbanovsky, C. F. (2017). *Examining administrator perceptions: maintaining sociologically diverse gifted and talented programs in PK-12 settings* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (ProQuest No.10271652)
- * Urquhart, J. C. (2010). *Classroom teachers in online gifted professional development: Their words* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3435892)
- *Webber, S. (2010). *Understanding the delivery and impact of gifted education in America: A phenomenological study* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3424333)
- *Welsh, C. R. (2010). *A learning paradox: Students who are gifted and learning disabled* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3427475)
- *Willerson, A. (2017). *Artistic decision making and implications for engaging theatrically gifted and talented students in non-arts classes* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(ProQuest No.10753913)
- *Wylie, A. D. (2011). *A qualitative study: The affects of the no child left behind act on gifted and talented students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3515755)
- Yılmaz-Yenioğlu, B., & Melekoğlu, M. A. (2020). Öğrenme gücü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Erken Görünüm.

- *Young, A. E. (2010). *Explorations of metacognition among academically talented middle and high school mathematics students* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3413529)
- *Young, M. H. (2010). *Identified gifted student and parent perspectives: Gifted and talented education in public schools* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3470188)
- *Zayac, J.M. (2013). *The impact of elementary gifted mathematics programming: Moving into middle school, research using the ECLS-K database* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3604451)
- *Zimlich, S. L. (2012). *Using technology in gifted and talented education classrooms: The teachers' perspective* (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses(UMI No. 3511111)